

World Map of the Status of Human Induced Soil Degradation

Global Assessment of Soil Degradation /GLASOD/,

October, 1991

L. R. OLDEMAN, R. T. A. HAKKELING és W. G. SOMBROEK szerkesztésében jelent meg az emberi tevékenység következtében kialakult talajdegradáció jelenlegi állapotának világtérképe. A kiadást megelőző többéves munkában részt vettek a Wageningen-i Nemzetközi Talaj Adat- és Információs Központ, az Egyesült Nemzetek Környezeti Programja, a Nemzetközi Talajtani Társaság, az Egyesült Nemzetek Mezőgazdasági és Élelmezési Szervezete, valamint néhány más nemzetközi és nemzeti szervezet is.

Gyakorlatilag a világ minden részéről közreműködtek azok a talajtani szervezetek és intézmények, ill. ezek megfelelő szakemberei, amelyek, ill. akik adatokat tudtak szolgáltatni az emberi tevékenység következtében elő-álló és mindinkább terjedő talajdegradáció állapotáról és folyamatairól. A talajdegradáció - amely több tényezőre bontható - a termelés és technológiai fejlődésével párhuzamosan egyre terjed és számos területen nemcsak a talajok hasznosításának szab gátat, hanem veszélyezteti az egész természeti környezetet is. Kiemelkedő nemzetközi programok - mint pl. a Brundtland Bizottság tevékenysége - megfelelő mértékben foglalkoznak e folyamatokkal, azonban kevés a konkrét adat arra vonatkozóan, hogy hol és milyen mértékben találkozhatunk a talajdegradációval, és még kevesebbet tudunk arról, hogy a közeli és a távolabbi jövőben milyen mértékben várhatjuk további terjedését.

A jelenlegi kiadvány elkészítését egy hároméves munka előzte meg. A megjelent térkép három - a földrajzi elhelyezkedéstől függően - 1:5 000 000-1:15 000 000 léptékben készült térképlapon mutatja be a talajdegradáció globális helyzetét.

A világtérkép Földünk területét tizenegy régióra osztja be, a degradációs folyamatokat pedig tizenkét típusra osztja, melyeket négy fő csoportba sorol:

- Vízeroszió /2 típus/;
- Széleroszió /3 típus/;
- Kémiai talajrombolás /4 típus/;
- Fizikai talajrombolás /3 típus/.

A különböző típusokat adott színnel jelölik a térképen. Ezen túlmenően a szín árnyalatával jellemzik a degradációs folyamat mértékét.

A térképekhez csatolt magyarázó füzet részletesen kifejti az egyes degradációs típusok jellemzőit, valamint talajtani és gazdasági vonatkozásait.

A talajdegradáció mértékére négy fokozatot különít el:

- Enyhe,
- Mérsékelt,

- Erős, és
- Különösen erős

elnevezéseket. Az első fokozatban a terület 5 %-a degradálódik, míg az utolsó csoportban több, mint a fele.

Figyelemre méltóak azok az adatok is, amelyek a térképekből és magyarázó szövegből a talajdegradáció mértékére vonatkoznak az egyes kontinenseken. Példaként megemlíthetjük a Dél-Amerikára vonatkozó és az anyagban is részletesen taglalt adatokat, amelyek azt mutatják, hogy például a vízerózió több, mint 47 %-át érinti a területnek, míg a degradáció következtében előálló tápanyag-csökkenés a terület több, mint 1/3-át sújtja.

Az anyag elkülöníti a multbeli és a jelenben folyó talajdegradációs folyamatokat éppúgy, mint a folyamat sebességének mértékét is. Jelölések találhatók arra nézve is, hogy az egyes helyeken fellépő talajdegradációs folyamatok mennyire hatnak ki a közvetlen, vagy távoli környezetre. Azzal a kérdésel is foglalkozik az anyag, hogy ha két vagy több degradációs folyamat fordul elő ugyanazon a helyen, ezt miképpen jelölik. Erre egy kódot is elkészítettek, amely nemcsak a folyamatok mibenlétét, hanem azok irányát is tartalmazza.

A megjelent talajdegradációs térkép, legalább is globális vonatkozásban, az első ilyen kiadvány, és hasznosíthatósága mellett felvetődik a téma további vizsgálatának szükségessége is. Annál is inkább indokolt ez, mert a térképek értékei mellett számos hiányosság és további igény is felmerül. Így például, egyes vélemények szerint aránytalanok az egyes degradációs kategóriák, mert, míg pl. az erózióra a két legmagasabb taxonómiai szint van fenntartva, a szikesedés csupán a kémiai talajrombolás egyik alosztályában szerepel, holott kétségtelen, hogy ennél általánosabb és fontosabb probléma. Ugyancsak kérdések merülnek fel a degradációs folyamatok egyes paramétereinek pontos mérése vonatkozásában is, amely szintén indokolja a munka további folytatását és tökéletesítését.

Mindent egybevetve, a Talajdegradáció Világtérképe, magyarázó füzet és a tárgykörben megjelent különböző helyeken fellelhető számos publikáció értékes hozzájárulás a talajainkat és a környezetünket veszélyeztető folyamatok megismeréséhez, azok előrejelzéséhez és a megfelelő intézkedések időben történő megtételéhez. Nemcsak a talajtannal, hanem egyéb tudományterületekkel, sőt gyakorlati kérdésekkel foglalkozó szakemberek számára is értékes tájékoztatást ad és irányt is mutathat a további tennivalókra.

SZABOLCS ISTVÁN

MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1991. július 1.